

Mladí lidé a dočasné zaměstnávání v Evropě

Shrnutí

Úvod

Od nástupu hospodářské a finanční krize v roce 2008 se počet zaměstnaných mladých lidí v celé Evropské unii značně snížil. Do poloviny roku 2013 se míra nezaměstnanosti u osob mladších 25 let zvýšila na více než 23 %. Velký počet pracovníků v této věkové skupině je zaměstnán spíše na dobu určitou než na dobu neurčitou (42 % v porovnání pouze s 10 % pracovníků ve věku 25–64 let). I když smlouvy na dobu určitou mohou být odrazovým můstkem při přechodu ze školy do práce, mohou také mladé lidi uvěznit v nejistých zaměstnáních.

Tato srovnávací zpráva z Evropského monitoru pro restrukturalizaci vychází z údajů od korespondentů v 28 členských státech EU a Norsku. Zabývá se důvody růstu počtu smluv na dobu určitou napříč EU a zkoumá situaci, pokud jde o přístup mladých lidí zaměstnaných na dobu určitou k sociální ochraně. Přezkoumává opatření zavedená v různých zemích za účelem regulace využívání těchto smluv – často s cílem podpořit přechod na standardní smlouvy – a nakonec předkládá stanoviska sociálních partnerů k této otázce.

Politické souvislosti

Ve většině evropských zemí je využívání smluv na dobu určitou regulováno: je omezena maximální délka i to, kolikrát lze smlouvu obnovit. Podrobnost této regulace i stupeň uložených omezení se však v jednotlivých zemích značně liší. V některých zemích – zejména v Řecku, Litvě, Nizozemsku, Polsku, Rumunsku a Španělsku – byly předpisy během krize uvolněny v naději, že dojde ke stimulaci tvorby pracovních míst, ačkoliv ve většině případů bylo jasně dáno najevo, že uvolnění je pouze dočasné. Ve většině zemí zůstala omezení zachována; v Itálii a na Slovensku byla zpřísněna s cílem podpořit

zaměstnavatele, aby více přijímali pracovníky na standardní smlouvy. To odráží obavu panující v celé Evropě, kterou také vyjádřila Evropská komise ve svém sdělení z června 2013 *Společně pro mladé lidi v Evropě* – výzva k řešení nezaměstnanosti mladých lidí, a to že zvyšování pracovních příležitostí pro mladé lidi je prioritou, ale nemělo by se tak dít na úkor nižší kvality pracovních míst a větší nejistoty.

Klíčová zjištění

- Využívání smluv na dobu určitou pro mladé lidi bylo ve většině zemí na vzestupu, ještě než koncem roku 2008 začala recese; projevilo se v tom přání zaměstnavatelů snáze upravovat počet pracovních sil podle toho, jak se mění podmínky na trhu. Tento trend také poukazoval na větší využívání stáží a zkušební doby jakožto způsobu, jakým zaměstnavatelé posuzují schopnosti nových pracovníků, než jim nabídnou stálá místa.
- Hospodářská recese v letech 2008–2009 vedla k nepoměrnému poklesu počtu mladých lidí zaměstnaných na dobu určitou, jelikož zaměstnavatelé ve snaze rychle snížit náklady neobnovili mnoho smluv na dobu určitou. Od té doby však došlo k poměrnému nárůstu těchto smluv, což svědčí o neochotě zaměstnavatelů vytvářet v ovzduší hospodářské nejistoty stálá pracovní místa a o znovuobjevení trendu směřujícího ke stážím a zkušební době.
- S několika málo výjimkami mají mladí lidé zaměstnaní na dobu určitou v zásadě tentýž nárok na sociální ochranu jako pracovníci zaměstnaní na standardní smlouvy. V praxi však krátkodobá povaha jejich zaměstnání znamená,

že často neodvádějí dostatečné příspěvky, aby měli nárok na podporu, jako jsou dávky v nezaměstnanosti, v nemoci a v mateřství.

- V řadě zemí a odvětví je rozšířená předstíraná samostatná výdělečná činnost (kdy je nezávislý pracovník najat za účelem poskytování služeb jedinému klientovi nebo poskytovateli práce úplně stejně, jako by byl zaměstnancem). Tuto praxi zaměstnavatelé využívají jako prostředek omezení mzdových nákladů snížením splatných sociálních příspěvků a uniknutím nákladům uloženým právními předpisy o ochraně zaměstnanosti.
- Osoby samostatně výdělečně činné mají ve většině zemí menší nárok na sociální dávky než zaměstnanci, jelikož placení příspěvků bývá dobrovolné. Mladí lidé s nízkým platem pravděpodobně nebudou platit příspěvky, aby se vyhnuli dalším mimořádným nákladům. Totéž platí pro nárok na důchod založený na pojištění.
- I když smlouvy na dobu určitou mohou být odrazovým můstkem ke stálým pracovním místům, zejména jedná-li se o stáží nebo zkušební dobu, existují důkazy, že relativní počet mladých lidí, kteří přejdou na stálá místa, v období krize poklesl.
- Růst práce na dobu určitou mezi mladými lidmi lze částečně vysvětlit opatřeními přijatými za účelem stimulace zaměstnanosti mladých lidí, jako je vládní financování programů získávání pracovních zkušeností a státní dotace pro zaměstnavatele, kteří přijmou mladé lidi.
- V řadě zemí byly zavedeny subvence mzdových nákladů v podobě, která zaměstnavatele pobízí vytvářet stálá, nikoliv dočasná pracovní místa.

- V mnoha zemích mladí lidé zaměstnaní na dobu určitou nepředstavují pro sociální partnery vzhledem k naléhavým požadavkům hospodářské krize významné politické téma. Tam, kde se debata o této otázce vede, často dochází k pochopitelnému střetu mezi názory zaměstnavatelů, kteří oceňují pružnost smluv na dobu určitou, a odborů, jež zdůrazňují neodmyslitelnou nejistotu pracovních míst spojenou s těmito smlouvami.

Politické ukazatele

I když nárůst dočasného zaměstnávání mladých lidí je vzhledem k neodmyslitelné nejistotě tohoto typu smluv příčinou obav, je nutné mít na paměti, že lidé zaměstnaní na dobu určitou často nechťejí stálé pracovní místo nebo jsou na stáži či ve zkušební době, která může vést ke stálému místu. Vlády však musí zajistit, aby se využívání smluv na dobu určitou nezneužívalo.

Vlády také musí pečlivě sledovat samostatnou výdělečnou činnost. I když neexistuje dostatek přímých důkazů o tom, jak pravé některé formy samostatné výdělečné činnosti jsou, zdá se, že nárůst počtu osob samostatně výdělečně činných v některých zemích je motivován zaměstnavateli, kteří nejsou ochotni přijímat pracovníky na dobu neurčitou a nabízet jim ochranu, již poskytuje standardní pracovní smlouva.

Je třeba zabývat se otázkou sociální ochrany, aby se zajistilo, že mladí lidé i jiní pracovníci zaměstnaní na dobu určitou budou mít adekvátní přístup k dávkám, až jejich smlouva skončí nebo nebudou-li schopni pracovat například kvůli nemoci či mateřství. To může být obtížné v případech, kdy jsou platby do systému sociálního pojištění dobrovolné a výše příspěvků mladé lidi od zapojení do těchto systémů odrazuje. V současném hospodářském ovzduší může být také pro vlády obtížné pokrýt náklady na zvyšující se přístup k sociální ochraně.

Další informace

Zprávu *Young people and temporary employment in Europe* (Mladí lidé a dočasné zaměstnávání v Evropě) naleznete na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/studies/tn1304017s/index.htm>.

O další informace se obraťte na Lidii Salvatoreovou, výzkumnou pracovníci, na adrese lsa@eurofound.europa.eu.